

ماهنامه ریسک کشوری سپتامبر ۲۰۰۸

گروه ریسک کشوری و همکاریهای بین المللی

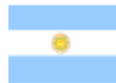
صندوق ضمانت صادرات ایران

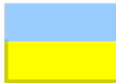
ترکیه

لبنان

آرژانتین

اکراین

روسیه

گرجستان

تایلند

پاکستان

آفریقای جنوبی

مهرماه ۸۷

آفریقا

آفریقای جنوبی: استعفای رئیس جمهور تابو امبکی

< **وقایع:** در سپتامبر ۲۰۰۶ «تابو امبکی» - رئیس جمهور آفریقای جنوبی - مجبور به استعفاء شد. کنگره ملی آفریقا از او درخواست نمود با توجه به رای قضایی مبنی بر دخالت او در پیگرد رقیب انتخابی خود، آقای زوما، از این سمت کناره گیری کند. ۱۰ وزیر کابینه نیز خواستار کناره گیری امبکی شدند که در میان آنها شخصیت مهم و بلند پایه کابینه یعنی «تریور مانوئل» وزیر اقتصاد و دارایی این کشور قرار دارد. از بازار بورس نیز اخبار بدی شنیده شد و ارزش پول ملی این کشور -راند- در برابر دلار کاهش یافت. چندتن از وزیران تمایلی به پیوستن به دولت جدید ندارند، اما آقای مانوئل اعلام نمود که مایل است با رهبران جدید حزب کنگره ملی آفریقا همکاری کند.

< **تاثیر بر ریسک کشوری:** آشفتنگی سیاسی می تواند پیامدهای اقتصادی مهمی داشته باشد. با تضعیف سیاستهای مالی، تورم افزایش بیشتری خواهد داشت. به علاوه ابهامات سیاسی، می تواند سبب کاهش سرمایه گذاری های مستقیم خارجی شده و مشکلات تامین مالی خارجی را بهمراه داشته باشد.

آسیا

پاکستان: انتخاب آصف علی زرداوی به عنوان رئیس جمهور

< **وقایع:** «آصف علی زرداوی»، همسر خانم بوتو، به ریاست جمهوری این کشور برگزیده شد. جانشینی او بجای مشرف پیروزی بزرگی برای حزب مردمی پاکستان به عنوان حزب حاکم محسوب می شود. با وجود این زرداوی با چالشهای بزرگی روبرو است. او مجبور خواهد بود تا با نواز شریف از حزب مسلم لیگ که در ماه اوت با خروج از ائتلاف به گروههای مخالف پیوست، مقابله کند. زرداوی به اندازه همسر مرحومش معروف نیست و هنوز مشخص نیست که آیا به وعدههایش نسبت به اصلاح قانون اساسی برای کاستن از اختیارات ریاست جمهوری نظیر انتصاب نخست وزیر و انحلال پارلمان (که در زمان مشرف این اختیارات گسترش

یافتند) اقدام نماید. سرانجام آنکه در موضوع تروریسم، زرداوی در وضعیت دشواری بین آمریکا و ارتش پاکستان که تمایلی به جنگ با شبه نظامیان مسلمان محلی ندارد، قرار گرفته است.

< **تأثیر بر ریسک کشوری:** جانشینی مشرف با رئیس جمهور غیرنظامی خبر خوبی است، اما آینده نزدیک این کشور با توجه به محیط اقتصادی آشفته و جنگ ناخواسته با طالبان در مناطق غربی روشن بنظر نمی‌رسد.

تایلند: انصراف "ساماک"، نخست وزیر سابق، از نامزدی مجدد در انتخابات در میان بحران پایان‌ناپذیر این کشور

< **وقایع:** پس از آنکه "ساماک سانداراوی"، نخست وزیر تایلند از «حزب قدرت مردمی»، بدلیل تضاد منافع مجبور به استعفاء گردید، (به منظور جلوگیری از تنش درون ائتلاف حاکم) از نامزدی مجدد برای نخست‌وزیری نیز صرف‌نظر نمود. در صورتیکه "سومچایی ونگساوات" که با رئیس جمهور - تاکسین - نسبت خویشاوندی دارد، بخواهد بعنوان نخست وزیر جدید تایلند منصوب شود، حزب مخالف یعنی «حزب اتحاد مردمی برای دموکراسی» (PAD) با این مسئله مخالفت خواهد ورزید. از آنجائیکه افراد ذی نفوذ در حکومت این کشور شامل "تاکسین"، افراد نزدیک به وی و تعدادی از اعضاء حزب قدرت مردمی می‌باشند، اعتراضات شدید و مداومی از سوی مخالفان نظام به رهبری حزب PAD، در طی هفته‌های گذشته صورت پذیرفته است. بنظر می‌رسد که فقط یک نخست وزیر غیروابسته به حزب حاکم، بتواند برای مدتی در این مسند دوام بیاورد. از آنجائیکه وقوع کودتای نظامی فقط اوضاع را بدتر نموده و از سوی دیگر بواسطه حمایت اکثریت رای‌دهندگان روستایی از حزب حاکم، برگزاری مجدد انتخابات نیز به نفع حزب حاکم خواهد بود، بنظر می‌رسد که بحران سیاسی پیچیده در این کشور برای مدتی همچنان ادامه خواهد داشت.

< **تأثیر بر ریسک کشوری:** بی‌ثباتی سیاسی با وجود نخست‌وزیری از حزب قدرت مردمی ادامه خواهد داشت و بر تداوم سیاستهای اقتصادی تاثیرگذار خواهد بود. از آنجاکه مشکلات اساسی تایلند ریشه در اختلافات و دست‌بندیهای عمیق این کشور دارد، نتیجه‌ای بحران مبهم می‌باشد.

منطقه اوراسیا

گرجستان: کاهش خلاء منابع مالی بواسطه اعتبارات بین‌المللی

< **وقایع:** گرجستان بدنال جنگ مصیبت بار با کشور روسیه به دلیل کسری قابل ملاحظه در حساب جاری با خطر کمبود نقدینگی مواجه شده و لذا خواستار کمکهای بین‌المللی گردید. در پی درخواست رسمی این کشور، صندوق بین‌المللی پول موافقت خود را با پرداخت مبلغ ۷۵۰ میلیون دلار طی ۱۸ ماه در چارچوب «قرارداد احتیاطی»^۳ اعلام نمود. ایالات متحده و اتحادیه اروپا برای پرداخت به ترتیب یک میلیارد دلار و ۵۰۰ میلیون دلار به منظور حمایت از بهبود وضعیت اقتصادی گرجستان ابراز تمایل نموده‌اند.

³ Stand-by Agreement

< **تاثیر بر ریسک کشوری:** کمک مالی به گرجستان، به پرکردن خلاء مالی پیش‌بینی شده برای این کشور کمک می‌کند. این منابع مالی، نگرانی‌ها در خصوص اعتبار دولت گرجستان و ریسک بحران مالی را تا حدودی کاهش می‌دهد. به علاوه، این منابع مالی به ثبات بیشتر نرخ ارز «لاری» از سوی بانک مرکزی این کشور کمک خواهد کرد.

روسیه: خروج سرمایه خارجی نشانی از کاهش اعتبار

< **وقایع:** اخیراً بازارهای مالی روسیه به شدت صدمه دیده‌اند. از اواسط سپتامبر بیش از یک سوم ارزش تولید ناخالص داخلی روسیه در بازار سهام سقوط کرده است. با توجه به آنکه خروج سرمایه برای ماه‌ها ادامه داشته، این امر صرفاً نتیجه جنگ ماه اوت با گرجستان نیست هر چند به نظر می‌رسد این اتفاقات در کنار عوامل اصلی همچون کاهش قیمت‌های انرژی، تداوم شرایط نامطلوب سرمایه‌گذاری و کاهش اعتبارات جهانی، صرفاً سرعت بیشتری به خروج سرمایه بخشیده است. برخلاف اظهارات رسمی کرملین در خصوص مصون ماندن کشور از بحران اقتصادی جهان، خروج سرمایه، روسیه را به آخرین قربانی کاهش اعتبارات جهانی مبدل ساخته است. در نتیجه این امر شرکت‌های خصوصی با کمبود نقدینگی مواجه شده‌اند و علی‌رغم تزیق بی‌سابقه پول به بازار از سوی بانک مرکزی، کمبود اعتبار بهبود نیافته است.

< **تاثیر بر ریسک کشوری:** تکرار بحران جدی «روبل» سال ۱۹۹۸ بعید به نظر می‌رسد. با وجود ذخایر عظیم ارزی، بهبود سرمایه‌های بخش بانکی و نسبت ناچیز بدهی خارجی، این کشور توان مهار بحران را خواهد داشت. بنابراین روسیه در حال حاضر مشکلاتی را تجربه می‌کند که دیگر کشورها طی یکسال گذشته با آن مواجه بوده‌اند.

اوکراین: نابسامانی مداوم سیاسی

< **وقایع:** پس از ۱۰ ماه منازعه، ائتلاف طرفدار غرب میان احزاب «نارنجی» نخست وزیر-یولیا تیموشنکو- و رئیس‌جمهور- ویکتور یوشچنکو- رسماً منحل گردید. دلیل این امر تداوم جنگ قدرت بین سردمداران سابق انقلاب نارنجی سال ۲۰۰۴ بود. هنگامیکه پارلمان با حمایت حزب مخالف طرفدار روسیه به رهبری «ویکتور یانوکویچ» قانونی را تصویب نمود که تقریباً اختیارات رئیس‌جمهور را حذف می‌کند، قطع‌نهایی این روابط تیره رقم خورد. همچنین در رابطه با گرجستان هر دو حزب عقاید متفاوتی دارند و این در حالی است که خانم تیموشنکو از اظهارات شدید درباره روسیه امتناع می‌ورزد. او یک ماه فرصت دارد ائتلاف جدیدی را تشکیل بدهد و در صورتیکه موفق نشود، انتخابات جدید برگزار خواهد شد.

< **تاثیر بر ریسک کشوری:** از سال ۲۰۰۴ تاکنون، هیچ ائتلافی بیش از یکسال دوام نیاورده است. با توجه به برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری در اکتبر ۲۰۰۹، آشفتگی سیاسی ادامه خواهد یافت، البته با وجود تداوم التهابات سیاسی، اوکراین رونق اقتصادی را تجربه می‌کند. با وجود اجماع موجود در میان احزاب بزرگ این کشور در خصوص مسائل اقتصادی و همچنین پیوستن به غرب و عضویت در اتحادیه اروپا، بی‌ثباتی کنونی تهدیدی برای چشم‌انداز بلندمدت مطلوب اوکراین نخواهد بود، اگرچه اصلاحات روند کندی را در پیش دارد.

آرژانتین: اعلام تعجب برانگیز پرداخت بدهی از سوی این کشور به کلوپ پاریس

< **وقایع:** در دوم سپتامبر رئیس جمهور آرژانتین «خانم کریستاینا فرناندز» اعلام نمود که قصد دارد تمام بدهی کشورش را به کلوپ پاریس بپردازد. حل این مساله که ناشی از بحران آرژانتین در سالهای ۲۰۰۱-۲۰۰۲ است، بدلیل امتناع آرژانتین از پذیرش برنامه صندوق بین‌المللی پول به آسانی قابل اجرا نبود، در حالیکه این امر به لحاظ نظری شرط آغاز مذاکرات با کلوپ پاریس محسوب می‌شود. مقامات آرژانتینی برای تسویه بدهی (که دولت آنرا به میزان ۶/۷ میلیارد دلار برآورد کرده)، از ذخایر فراوان بانک مرکزی بهره‌برداری خواهند نمود. باید دید که آیا این مبلغ با برآورد بستانکاران بین‌المللی تشکیل دهنده کلوپ پاریس همخوانی دارد یا خیر؟

< **تأثیر بر ریسک کشوری:** بهر حال بنظر می‌رسد چنانچه وعده رئیس‌جمهور آرژانتین محقق گردد، دستیابی این کشور به تامین مالی رسمی بین‌المللی افزایش یابد.

لبنان: مذاکرات صلح با توجه به پیشینه خشونت فرقه‌ای

< **وقایع:** وضعیت سیاسی لبنان با توجه به «موافقتنامه دوهه» در ماه می ۲۰۰۸ بهبود یافته است. «میشل سلیمان» از سوی پارلمان به عنوان رئیس جمهور انتخاب گردید و دولت وحدت ملی به ریاست «فواد سینوره» غربگرا تشکیل شده است. در ماه سپتامبر، سعد حریری فرزند رفیق حریری (نخست وزیر ترور شده لبنان) و رهبر جنبش اهل سنت طرفدار غرب، طرح موافقتنامه صلح را ارائه نمود که از طرف جناب شیخ حسن نصراله رئیس جنبش حزب اله لبنان نیز مورد استقبال قرار گرفت.

< **تأثیر بر ریسک کشوری:** احتمالاً اصلاحات اقتصادی در سایه شرایط موجود متوقف خواهد گردید. چشم‌انداز میان و بلندمدت اقتصادی این کشور همچنان مبهم باقی خواهد ماند.

خوداری حزب حاکم از اعمال تحریم

حزب حاکم (عدالت و توسعه) به آسانی در انتخابات عمومی جولای ۲۰۰۷ مجدداً به پیروزی رسید. جناح نخست وزیر آقای اردوغان بر اساس خط مشی مبتنی بر رفتار دوستانه و پیشینه اقتصادی قوی، ۶۲٪ از کرسی‌های مجلس را در اختیار گرفت. این حزب میانه‌رو اسلامی، سیاستهای اقتصادی تجویز شده از سوی صندوق بین‌المللی پول را دنبال کرده و اصلاحات مورد نظر اتحادیه اروپا را برای بهبود حقوق مدنی و دموکراتیک را نیز به کندی انجام می‌دهد. البته فرایند پیوستن به اتحادیه اروپا که در سال ۲۰۰۵ شروع شد،

طولانی و نامشخص خواهد بود. در ماه مارس ۲۰۰۸ به هنگام مورد اتهام قرار گرفتن حزب «عدالت و توسعه» در مورد نقض اصول سکولار ترکیه، تنشهای سیاسی داخلی دوباره بروز یافت. گرچه دادگاه قانون اساسی تصمیم گرفت تا فعالیت این حزب را ممنوع ننماید اما این واقعه نشان داد که ستیزه‌جویی بین سکولاریسم و مذهب در ترکیه بطور فزاینده‌ای ادامه دارد. کشور ترکیه در تعقیب شورشیان کرد، پیوسته به حملات خود در مرزهای عراق ادامه می‌دهد. همزمان، دولت ترکیه برنامه سرمایه‌گذاری برای توسعه اقتصادی منطقه جنوب شرقی را که عمدتاً کردنشین هستند اعلام کرده است.

کند شدن اقتصاد ترکیه تحت شرایط بد اقتصادی و مالی جهانی

اقتصاد ترکیه که از سال ۲۰۰۷ رو به نزول بوده، رشد اقتصادی سالانه فقط کمی بیش از ۴٪ را تجربه می‌کند که بمراتب از رشد قوی ۸٪ در طی سالهای ۲۰۰۶-۲۰۰۴ فاصله دارد. انتظار می‌رود اینچنین نرخ پایینی در سالهای آینده ادامه یابد که منعکس‌کننده کاهش اعتماد مصرف‌کننده و بحران اعتباری جهانی است که خود منجر به محدودیت صادرات و رشد اعتبارات می‌شود. به علاوه تورم که تا سال ۲۰۰۴ تحت کنترل بود، اخیراً بدلیل قیمت بالای مواد غذایی و انرژی شدیداً افزایش یافته است. بنابراین بانک مرکزی تصمیم گرفت نرخ تورم هدفگذاری شده را بالاتر برده (۷/۵٪ در سال ۲۰۰۹) و نرخ بهره‌ها را نیز افزایش دهد.

نگرانی دیگر در مورد پرداخت بهره بدهیهای بخش عمومی است که هنوز دولت را از ۲۵٪ درآمدهایش محروم کرده و روند نزولی میزان این پرداختها نیز متوقف شده است. سیاستهای بودجه‌ای محافظا کارانه‌تر شده به نحویکه از سال ۲۰۰۵ کسری عمومی تقریباً تعادلی است. مسئولین دولتی نیز به توصیه صندوق بین‌المللی پول، اجرای اصلاحات ساختاری اقتصادی را برای افزایش ظرفیت رشد اقتصادی ادامه می‌دهند. معهدا چالش‌های متعددی در پیش رو وجود دارند که از جمله می‌توان به نرخ‌های بالای مالیات، حجم وسیع اقتصاد غیررسمی و گلوگاه‌های عرضه انرژی اشاره نمود.

کسری حساب جاری تراز پرداختها از سال ۲۰۰۲ به شدت افزایش یافته به نحویکه تا سطح بیش از ۲۵٪ درآمدهای صادراتی و ۶٪ تولید ناخالص داخلی رسیده است. این امر سرعت فزاینده واردات کالا و خدمات را نشان می‌دهد که در طی سالهای ۲۰۰۷-۲۰۰۳ بطور متوسط ۲۶٪ رشد داشته، و این میزان بیش از حدی است که رشد متوسط ۲۱ درصدی صادرات بتواند آنرا جبران کند. این مسئله بخشی بدلیل قیمت‌های بالای نفت که واردات آن بیش از ۱/۵٪ از واردات ترکیه را تشکیل می‌دهد و بخشی نیز بدلیل تقویت لیر ترکیه است که در سال ۲۰۰۷ بر اساس نرخ موثر واقعی ۱۹٪ رشد داشته و هنوز بیش از ارزش واقعی آن می‌باشد. با وجود این در بخش مالی، افزایش سرمایه‌گذاریهای مستقیم خارجی ناشی از ادغام‌ها و خریداری شرکت‌ها باعث کاهش ریسک‌ها شده‌اند، این درحالیست که این سرمایه‌گذاریها بیش از ۵۰٪ کسری حساب جاری سالهای ۲۰۰۶-۲۰۰۷ را پوشش می‌دهند. به علاوه بیش از ۸۰٪ صادرات کالای ترکیه در این کشور تولید می‌شوند که این میزان برای یک اقتصاد نوظهور سطح بالائی است ولی این مسئله آسیب‌پذیری اقتصاد این کشور نسبت به نوسانات قیمت‌های جهانی کالاها را کاهش می‌دهد.

تداوم آسیب پذیری‌های جدی مالی

با توجه به تکیه بخش خصوصی به تامین مالی خارجی و تاثیر منفی تنشهای سیاسی بر اعتماد سرمایه‌گذاران، الزامات گسترده تامین مالی خارجی ناشی از کسری حساب جاری و پرداخت بدهی، ریسکهای مرتبط با بحران اعتباری جهان در حال حاضر را تشدید می‌کند. همچنین آشفتگی مالی کشورهای صنعتی سبب تضعیف چشم‌انداز رشد اقتصادی در بازارهای اصلی هدف صادراتی ترکیه شده است. به علاوه، نرخهای بهره بالا و افزایش ارزش پول، ترکیه را یک محل مناسب و پرسود برای انجام معاملات تبدیل نموده و باعث جلب توجه سرمایه‌گذاران جهانی شده است؛ این امر در در خلال آشفتگی بازار سال ۲۰۰۸ که ترکیه یکی از صدمه‌دیده‌ترین بازارهای نوظهور بود، مشاهده شد. همچنین بدهی خارجی در سطح قابل ملاحظه‌ای قرار دارد و بیش از ۱۷۰٪ درآمدهای صادراتی را تشکیل می‌دهد. وصولیهای در حال رشد صادراتی، توانسته افزایش اسمی مجموع بدهیهای این کشور، که عمدتاً بدهی بخش خصوصی بوده و هم اکنون بیش از نیمی از بدهیهای خارجی میان و بلند مدت ترکیه را تشکیل می‌دهد، جبران نماید. گرچه سهم پرداخت بدهیهای خارجی به ۲۵٪ وصولیهای صادرات کاهش یافته، اما در حالیکه بدهی کوتاه مدت یک سوم مجموع بدهی خارجی و بیش از ۵۰٪ وصولیهای صادرات را تشکیل می‌دهد، وضعیت نقدینگی خارجی ترکیه هنوز مایه نگرانی است. ذخایر ارزی این کشور بدهیهای خارجی آن را کاملاً تحت پوشش قرار نمی‌دهد، این در حالیست که میزان ذخایر ارزی با توجه به تامین مالی‌های گسترده خارجی در سالهای اخیر، افزایش یافته و معادل ۴ ماه واردات ترکیه می‌باشند.